

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ
про результати відвідування
пункту тимчасового тримання 31 прикордонного
загону імені генерал-хорунжого Олександра
Пилькевича (м.Чернівці)
09-10.03.2024

м. Чернівці, 2024

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», в період з 09.03.2024 по 10.03.2024 групою НПМ здійснено позапланове відвідування пункту тимчасового тримання (далі – ПТТ) 31 прикордонного загону імені генерал-хорунжого Олександра Пилькевича (м. Чернівці) (далі – 31 прикордонний загін).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Ісопенко Ірина Юльєнівна, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Чернівецькій області (керівник групи НПМ);

Пітей-Маляр Аліна Іванівна, головний спеціаліст Відділу сприяння роботи регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Приміщення ПТТ знаходиться за адресою: Чернівецька область, місто Чернівці, вулиця Володимира Великого, 2.

Керівництво установи:

Романчук Микола Степанович, начальник 31 прикордонного загону імені генерал-хорунжого Олександра Пилькевича (м. Чернівці).

Козлюк Андрій Миколайович, перший заступник начальника загону-начальник штабу.

ПТТ розташований в одноповерховій будівлі на території 31 прикордонного загону. Територія огорожена парканом. ПТТ розрахований на одночасне утримання одинадцятьох осіб. Для утримання затриманих осіб облаштовано чотири кімнати (кімнати №1, №2, №3, №4).

Позапланове відвідування здійснювалося як реагування на інформацію, яка оприлюднена 08.03.2024 у мережі Ютуб каналу «Україна Сьогодні» (за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=8rVJeDuskLM>) під назвою «34 ухіянти в одному мікроавтобусі намагалися втекти за кордон!!!!», в якому авторка сюжету повідомляє про спробу ухіянтів втекти за межі України, яку було припинено завдяки спільним діям прикордонників та співробітників Служби безпеки України в Чернівецькій області. На фрагменті відео (різні версії якого широко розповсюджені іншими інтернет виданнями), особа у цивільному завдає ударів в область голови та тулуба особам, які самостійно та без будь-якого супротиву виходять із задніх дверей мікроавтобуса, а також опиняються у подальшому поваленими один на одного обличчям вниз та із руками з'єднаними за головою (примушення до вчинення цих дій відбувається за використання погроз та нецензурної лексики).

Під час відвідування у ПТТ утримувалось одинадцять осіб – громадян України із числа тридцяти чотирьох затриманих за 3000 м від пропускного

пункту «Порубне». Інших 13 осіб доставлено до 7 прикордонного Карпатського загону (м. Львів) та 11 осіб доставлено до Вижницького районного територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

На інформаційному стенді наявна інформація для затриманих.

У ПТТ наявна система відеоспостереження. У кімнатах де утримуються особи відеоспостереження відсутнє.

Під час відвідування проведено спілкування із 11 затриманими особами, які надали письмові пояснення та 6 працівниками 31 прикордонного загону.

II. Факти, виявлені під час відвідування

Порушення права на захист від катування, жорстоких, нелюдських або таких, що принижує гідність, видів поводження та покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод стаття 28 Конституції України).

Під час аналізу відеоматеріалів, які розміщені у публічному просторі із затримання тридцяти чотирьох осіб на фрагменті відео (різні версії якого широко розповсюджені іншими інтернет виданнями), особа у цивільному завдає ударів в область голови та тулуба особам, які самотійно та без будь-якого супротиву виходять із задніх дверей мікроавтобуса, а також опиняються у подальшому поваленими один на одного обличчям вниз та із руками з'єднаними за головою (примушення до вчинення цих дій відбувається за використання погроз та нецензурної лексики). Під час опитування одинадцятьох осіб, які утримувалися у ПТТ затримані особи підтвердили надмірну жорстокість дій при затриманні, що проявлялося у викиданні з мікроавтобуса один на одного, застосуванні фізичної сили, зав'язуванні рук пластмасовими хомутами, психологічному тиску, погрозах, вживанні нецензурної лексики. Такі дії осіб, які здійснювали затримання можна розцінювати як жорстоке поводження та такі, що принижують людську гідність.

Затримання проводили Державна прикордонна служба України (далі – ДПСУ) спільно із Службою безпеки України (далі – СБУ) у межах кримінального провадження.

Опрацювавши протоколи про затримання 11 осіб встановлено, що затримання здійснено 08.03.2024 о 10.10 за 3000 м від пропускного пункту «Порубне». А доставлені до ПТТ 09.03.2024 о 00.35. При спілкуванні із затриманими всі стверджували, що орієнтовно до 15.00 08.03.2024 вони перебували у полі, стоячи на колінах. Після чого їх доставлено за адресою: м. Чернівці, вул. Небесної Сотні, де і здійснювався допит затриманих, орієнтовно до опівночі.

У протоколах про затримання вказується, що при затриманні, особи вчиняли злісну непокору законній вимозі представників прикордонної служби, а саме у складі групи чинили опір при затриманні (додаток 1). Однак, на відеоматеріалах опір та непокора не спостерігається, оскільки затримані не мають фізичної змоги.

Норма статті 28 Конституції України вказує на те, що ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

До основних принципів захисту прав людини, визначених Європейською конвенцією з прав людини (ратифіковано Україною законом від 17.07.97 № 475/97-ВР), віднесено заборону катування, відповідно до якого нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню (стаття 3 Європейської Конвенції) та забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, відповідно до якого нікого не може бути позбавлено свободи (стаття 5 Конвенції).

Такі дії службових осіб ДПСУ та СБУ порушують Конвенцію проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (далі – Конвенція). Стаття 3 Конституції України визначає, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Стаття 1 Конвенції закріплює, що для цілей цієї Конвенції термін «катування» означає будь-яку дію, якою будь-якій особі навмисне заподіюються сильний біль або страждання, фізичне чи моральне, щоб отримати від неї або від третьої особи відомості чи визнання, покарати її за дії, які вчинила вона або третя особа чи у вчиненні яких вона підозрюється, а також залякати чи примусити її або третю особу, чи з будь-якої причини, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду, коли такий біль або страждання заподіюються державними посадовими особами чи іншими особами, які виступають як офіційні, чи з їх підбурювання, чи з їх відома, чи за їх мовчазної згоди. В цей термін не включаються біль або страждання, що виникли внаслідок лише законних санкцій, невіддільні від цих санкцій чи спричиняються ними випадково.

Конституцією України передбачено, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України (стаття 19).

Відповідно до розділу VI. Підстави та порядок поміщення затриманих осіб у МТТ Інструкції про порядок тримання затриманих осіб в органах (підрозділах) охорони державного кордону, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.03.2015 № 352 (далі – Інструкція) у разі наявності у затриманої особи під час поміщення у неробочий час в місце тимчасового тримання скарг на стан здоров'я або явних ознак тілесних ушкоджень чи травм вона негайно доставляється до найближчого закладу охорони здоров'я. Під час поміщення затриманої особи в МТТ у неї уточнюється прізвище, ім'я, по

батькові, стать, дата та місце народження, відомості про речі, вилучені під час затримання. Перевіряється відповідність отриманої інформації даним, які зазначені у документах про затримання, проведення особистого огляду та інших документах, з якими поміщається особа.

Під час опитування у затриманої особи з'ясовується, чи застосовувалися до неї заходи фізичного впливу і чи є у неї скарги на дії сторони, яка її передає, а також, чи потребує вона допомоги і якої саме.

Тобто відповідальні посадові особи ППТ мають обов'язок щодо уточнення, аналізу відповідності відомостей зазначених у протоколі про затримання та реальному становищу, зокрема і стану здоров'я затриманих. Проаналізувавши матеріали та реальний стан затриманих можна стверджувати про формальний підхід до виконання своїх посадових обов'язків.

Порушення права на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування (стаття 49 Конституції України).

Розділом V. Матеріально-побутове, продовольче забезпечення, надання медичної та психологічної допомоги затриманим особам Інструкції передбачено, що медичний огляд затриманих осіб складається з опитування їх про стан здоров'я та проведення тілесного огляду з метою виявлення ознак захворювань, тілесних ушкоджень, інструментального дослідження (вимірювання артеріального тиску, температури тіла тощо) за медичними показниками та інших необхідних заходів. Якщо виявлено, що затримана особа має тілесні ушкодження (які, у тому числі, можуть бути ознаками катувань), травми, неадекватну поведінку, медичний працівник, який проводить огляд, одразу доповідає (повідомляє) про це начальнику підрозділу тримання (підрозділу охорони державного кордону) та вживає заходів щодо надання відповідної медичної допомоги. Однак, під час спілкування, затримані були стурбовані станом свого здоров'я. Окремі з них мали тілесні ушкодження в області ребер (фото 1), скаржилися на біль в голові та шум у вухах.

У ході відвідування, керівником групи НППМ викликано екстренну медичну допомогу (бригада №5), якою зафіксовано високий артеріальний тиск у затриманого Я. (180 на 100), затриманого С. – підвищений рівень цукру в крові (фото 2-3) та констатовано забиття ребер. Здійснивши звірку із матеріалами особової справи № 164 відносно затриманого С., а саме із актом медичного огляду затриманого в адміністративному порядку (фото 6) та санітарним журналом не виявлено зафіксованих ушкоджень, що свідчить про формальний підхід до огляду затриманих та неякісне виконання своїх функціональних обов'язків.

Порушення права на достатній життєвий рівень (стаття 48 Конституції України).

У протоколі про затримання вказано, що особистий огляд не проводився, речі не вилучалися, а затриманні стверджували протилежне, що під час затримання мобільні телефони та гроші відібрано.

Затримання людей здійснено о 10.10 год 08.03.2024 (відповідно до протоколів затримання), а поміщено до ПТТ о 00.35 09.03.2024. Весь цей час затримані не харчувалися, а тільки споживали воду. Перший прийом їжі відбувся у ПТТ 09.03.2024, під час сніданку.

У своїх доповідях Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню зазначає, що незабезпечення затриманих осіб харчуванням, доступом до води, туалету та правом відпочинку у нічний час може вважатися жорстоким поводженням.

Для утримання затриманих осіб облаштовано 4 кімнати (кімнати №1, №2, №3 розраховані на 1, 3, 4 затриманих, які забезпечено окремими ліжками та постільними речами, однак у кімнатах відсутні санвузли. Санвузол наявний у режимному блоці.

Право на повагу до приватного та сімейного життя (стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 32 Конституції України).

Про затримання осіб не повідомлені близькі родичі, члени сім'ї чи інші особи. У графі «про затримання повідомлено» вказано, що від повідомлення відмовився. Натомість, під час спілкування окремі затримані скаржилися, що не мали змоги повідомити своїх рідних про місце перебування.

Такі дії суперечать нормі частини 2 статті 261 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якою закріплено, що про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі, а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Право на ефективний засіб правового захисту (стаття 13 Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, постанова КМУ № 1363 «Про затвердження порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги»).

Частина 2 статті 261 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає, що органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

У протоколах про затримання зазначено, що затриманні бажають захищати себе самостійно та не потребують захисника. Однак, у спілкуванні із затриманими вбачається, що вони не володіють інформацією щодо своїх прав та обов'язків, хоч у матеріалах справ є підписані інформації про ознайомлення з такою інформацією. Також, окремі з них скаржилися про те, що ніхто не пропонував захисника та на їх прохання зателефонувати родичам чи адвокату, відмовлено з посиланням на те, що не мають права. Такі дії можуть свідчити про зловживання посадовими особами правами затриманих осіб. Адже, розділом IV. Режим у місцях тимчасового тримання Інструкції передбачено, що затримані особи мають право встановлювати та підтримувати контакти й отримувати побачення з близькими родичами, членами своєї сім'ї, адвокатами (захисниками), представниками дипломатичних (консульських) установ, а також з представниками правозахисних організацій, у тому числі міжнародних. З метою встановлення контактів із зазначеними особами, затримана особа може користуватися телефонним та іншими видами зв'язку під наглядом персоналу МТТ. Побачення з такими особами, надаються у будь-який час, крім того, що відведений розпорядком дня для нічного відпочинку затриманих осіб. Затримані особи мають право користуватися юридичною допомогою адвоката, а також отримувати безоплатні правові консультації та юридичну допомогу, у тому числі із залученням фахівців у галузі права від недержавних організацій, що є виконавчими партнерами Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (далі – УВКБ ООН), та інших міжнародних правозахисних організацій, взаємодія з якими передбачена відповідними міжнародними договорами України.

III. Рекомендації:

Адміністрації Державної прикордонної служби України, Службі безпеки України:

1. Провести службову перевірку щодо правомірності дій службових осіб, які здійснювали затримання тридцяти чотирьох осіб та притягнути винних до дисциплінарної відповідальності.

31 прикордонному загону імені генерал-хорунжого Олександра Пилькевича (м. Чернівці):

1. За кожним фактом порушень прав людини і громадянина провести службову перевірку щодо правомірності дій службових осіб 31 прикордонному загону, які здійснювали затримання, проводили процесуальні дії із зазначеними у звіті особами а також під час їх перебування в ПТТ;

2. Забезпечити неухильне виконання посадовими особами 31 прикордонного загону своїх посадових обов'язків у відповідності до займаних посад з метою недопущення аналогічних порушень прав людини.

3. Здійснювати контроль за дотриманням прав людини.

5. Включити до плану підготовки посадових осіб 31 прикордонного загону теми для вивчення:

- міжнародних нормативно-правових актів та рекомендацій щодо недопущення катувань та іншого жорстокого поводження та такого що принижує гідність затриманого;

- діяльність Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

- поняття та функції Національного превентивного механізму, «Омбудсман +»;

- вимоги постанови Кабунету Міністрів України № 1363 від 28 грудня 2011 року «Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою».

До звіту додаються:

1. Копія протоколу затримання на 2 арк. у 1 прим.
2. Фотоматеріали на 2 арк. у 1 прим.

**Керівник групи НПМ
Представник Уповноваженого
у Чернівецькій області**

Ірина ІСОПЕНКО

Фотоматеріали до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

Φοτο 5

Фото 6

АКТ
медичного огляду

затриманого в адміністративному порядку

Мною, Фольмером ВТГ ст. с-ті Олійник Р.Г.
(посада, військове звання, прізвище, ім'я, по батькові)

«01» 06 2022 року

о   годині   хвилин в присутності Іванів пр. Ір. ст. с-ті Радченко В
(посада, військове звання, прізвище, ініціали)

     в пункті тимчасового тримання 31 прикордонного загону
проведений медичний огляд затриманого (ної) в адміністративному порядку громадянина
(ки)
(назва країни, прізвище, ім'я, по батькові, рік народження)

За результатами огляду встановлено:
Скарги на стан здоров'я: Скарг немає
Зі з'яв на обличчя в Кардіолога

Об'єктивно: Загальний стан Задовільний
(добрий, задовільний, незадовільний)

Шкіра та видимі слизові оболонки фізіологічного кольору
(колір, цілісність, наявність пошкоджень, шрами, індивідуальних особливостей, татувань, тощо)
без інкубів, родимок

Периферичні лімфовузли не збільшені. Носове дихання вільне
(збільшені, не збільшені) (вільне, ускладнене)

В легенях дихання везикулярне, хрипи не вислук.
(везикулярне, жорсткувате, жорстке) (не вислуховуються/сухі, вологі)

Тони серця чисті ритмічні. Пульс зударів за 1 хвилину.
(чисті, приглушені, глухі / ритмічні, аритмічні)

Артеріальний тиск 120/80 мм рт. ст. Живіт при пальпації м'який
(м'який, твердий)
не болочий, паренхіматозні органи не збільшені
(болочий, не болочий) (збільшені, не збільшені)

Симптом Пастернацького Негативний з обох сторін
(негативний, позитивний / з обох сторін, справа, зліва)

Психічний статус без особливостей
(без особливостей або відмічаються особливості поведінки, свідомості, сприйняття, пам'яті, мислення, інтелекту, емоційної сфери, психомоторики)

Попередній діагноз: Прикісно. здоровий

Висновок: За станом здоров'я у пункті тимчасового тримання утримуватись може
(може/не може із викладенням рекомендацій по утриманню, лікуванню або госпіталізації)

Фольмер ВТГ
(посада)
ст. с-ті Олійник Р.
(військове звання, підпис, прізвище, ініціали)